

ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ...

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἄστυδρομὸς Γέροντας

Ἀρχὲς Δεκεμβρίου συμπληρώνονται τρία χρόνια ἀπὸ τῆς κοιμήσεως τοῦ Γέροντος Πορφύριου. Ὁ τόπος μας ὀρφάνεψε ἀπὸ τότε, γιατί ὁ καλὸς Θεὸς ἐπέτρεψε, γιὰ λόγους ποὺ μόνο Αὐτὸς γνωρίζει, νὰ ἀναχωρήσουν ἕνας-ἕνας γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι μορφῆς ποὺ μᾶς στήριζαν καὶ μᾶς ἀνέπαιναν. Ὀυρανοδρόμοι πῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὸν Οὐρανὸ καὶ βοήθησαν τὴ θέση τους στὸ πολύφωτο στερέωμα τῆς θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας. Ἀπὸ ἐκεῖ δέονται γιὰ ὅλους μας γιὰ τὸν κόσμον ποὺ τόσο ἀγάπησαν καὶ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι «οὐ κατέλιπεν ἐν τῇ κοιμῆσει» τους καὶ συνεχίζουν νὰ πρεσβεύουν καὶ νὰ παραθέτουν ὅλους μας ἐνώπιον τοῦ Ἐλεήμονος Χριστοῦ.

Ἐπιφάνιος (Θεοδωρόπουλος, 1930-1989), Ἰάκωβος (Τσαλίκης, 1920-1991), Πορφύριος (Μπαϊρακτάρης, 1906-1991), Γεράσιμος (Μικραγιαννανίτης, 1904-1991), Τιμόθεος (Τζαννῆς, 1928-1991), Σωφρόνιος (Σαχάρωφ, 1896-1993), Παῖσιος (Ἐξνεπίδης 1924-1994) εἶναι ὀνόματα ποῦ, ὅταν μᾶς βροῖσκει τὸ κακό, πρέπει —κατὰ τὸν ποιητὴ— νὰ μνημονεύουμε γιὰ νὰ τὸ ξεορκίζουμε μὲ τὶς δυνάμεις ποῦ ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ μέσω αὐτῶν. Γι' αὐτοὺς τοὺς Γέροντες ἔχουμε ἐντείνει τελευταῖα τὶς ἐρευνητικὲς μᾶς προσπάθειες, οὕτως ὥστε νὰ ἀποτυπωθεῖ ὅσο γίνεται καλλίτερα ἢ πνευματικὴ τους φυσιογνωμία καὶ ἡ συμβουλευτικὴ τους δραστηριότητα.

Τὸ σημερινὸ ἄρθρον ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ τὸ ἀφιερῶσουμε στὸν Γέροντα Πορφύριον σκιαγραφώντας σὲ ἕνα ἀτελὲς ἰχνογράφημα μερικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματά του ποῦ μὲ τὶς φτωχὲς μᾶς ἀντιληπτικὲς ἰκανότητες μπορέσαμε νὰ διακρίνουμε στὸ πρόσωπό του. Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ἂς μᾶς συχωρέσουν γιὰ τὶς παραλείψεις καὶ τὶς ἀδυναμίες τοῦ λόγου μας. Θελήσαμε ἀπλὰ νὰ καταστήσουμε εὐρύτερα γνωστὲς στοὺς Ἐφημερίους τὶς σκέψεις μας καὶ τὶς ἐμπειρίες μας ποῦ εἴχαμε ἀπευθίνει σὲ συναδέλφους Θεολόγους τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως¹.

Δῶρο Θεοῦ

Ἄν θὰ θέλαμε νὰ χαρακτηρίσουμε τὴν παρουσία τοῦ Γέροντα Πορφύριου ἀνάμεσά μας, σ' αὐτὸ πολὺ θὰ μᾶς βοηθούσαν τὰ δύο ἀναγνώσματα, τόσο τὸ ἀποστολικὸ (Ἐφεσίους δ' 7-13) ὅσο καὶ τὸ εὐαγγελικὸ

(Ματθαίου δ' 12-17), ποῦ διαβάστηκαν στὴ Θ. Λειτουργία, τὴν ἡμέρα τοῦ τεσσαρακονθημέρου μνημοσύνου ποῦ ἐψάλη στὸ Ἱ. Ἡσυχαστήριον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος στὸ Μήλεσι Ἀττικῆς, τὴν 12 Ἰανουαρίου 1992.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυρισθούμε μὲ βεβαιότητα, ὅτι ὁ Γέροντας Πορφύριος ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ δῶρα τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἐκείνος «ἀναβὰς εἰς ὕψος... ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις». Μὲ τὴ ζωὴ του ὁ Γέροντας φανέρωσε στὸν καθήμενον ἐν σκότει λαὸ τὸ Μέγα Φῶς, τὸν Χριστό, καὶ κάλεσε ὅλους ἐμᾶς στὸ θαυμαστὸ φῶς Του. Στὸ πρόσωπό του συγκέντρωνε τὴν ποικιλία τοῦ ἀποστόλου, τοῦ προφήτη, τοῦ εὐαγγελιστῆ, τοῦ ποιμένα, τοῦ διδασκάλου καὶ πρὸ πάντων τοῦ πατέρα. Ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα τοῦ εἶχαν δοθεῖ μὲ γνώμονα τὴν οἰκοδομὴ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ αὐτὴν ἐπέδωκε σ' ὅλην τὴν ζωὴν.

Μὰ εἶναι δυνατόν ὅλα αὐτὰ νὰ ὑπῆρχαν συγκεντρωμένα σ' ἕνα μοναδικὸ πρόσωπο; Βεβαίως καὶ εἶναι δυνατό, ἂν θυμηθοῦμε ὅτι στὸν καθένα μας δίνεται ἢ χάρις «κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ». Στὴν πάρα πάνω ἀπορία, ἀπάντηση δίνει τὸ αὐθόρμητο καὶ ἀποστομωτικὸ «ἐπίγραμμα» ἐνὸς κρητικῆς ἱερέως, ὁ ὁποῖος σὲ τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία του μαζί μου, πρὶν λίγες ἡμέρες, μοῦ εἶχε πει: Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία,

*«τὸ πρόσωπο τοῦ Πορφύριου
ἔχει ἀπύθμενο βάθος
οὔτε χῶρος τὸ χωρεῖ
οὔτε νοῦς τὸ ἀπαλεύει».*

Τύπος ἀναστάσεως

Ἡ ζωὴ τοῦ Γέροντα Πορφύριου εἶναι μία συνεχὴς ἐκπλήξη εἴτε λίγα εἴτε πολλὰ περιστατικὰ γνωρίζουμε ἀπ' αὐτήν. Κυρίως ὅμως εἶναι φανέρωση ζωῆς, ἐκείνης τῆς ζωῆς ποῦ ὁ Κύριος μᾶς διαβεβαιώνει, ὅτι ἦλθε στὴ γῆ «γιὰ νὰ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ τὴν ἔχουν ἄφθονη» (Ἰωάννου ι' 10). Ἡ ζωὴ τοῦ Γέροντα ἦταν ἀναστάσιμη, μαρτυροῦσε τὴν Ἀνάσταση, ἦταν θὰ τολμούσα νὰ πῶ «τύπος ἀναστάσεως» ποῦ φανέρωνε ἐλπίδα, ὅταν μᾶς ζύγωνε, κι ὅταν τὸν ζύγωνε ὁ θάνατος στὴν κάθε του μορφῆ.

Γι' αυτό έχοντας αυτή την πεποίθηση, παραξε-
νεύτηκα όταν μου ζητήθηκε να γράψω κατά κάποιο
τρόπο «νεκρολογία» του Γέροντα. Ἄντέδρασα ἐσωτε-
ρικά χωρίς να πῶ τίποτα. Ὁ ἀντίλογος ὅμως ἦταν
διατυπωμένος σὲ ἐπιστολή ἐκλεκτοῦ φίλου, πού ἀντα-
ποκρίθηκε σὲ ἐκκλησίή μου γιὰ συγκέντρωση στοι-
χείων ἀναφορικὰ μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Γέροντα καὶ πρόθυ-
μα μοῦ ἔστειλε σημειώσεις ἀπὸ κατὰ καιροὺς συζητή-
σεις μαζί του. Σ' αὐτὲς εἶχα βρεῖ λαμπρὴ εἰκόνα αὐ-
τῶν τῶν πραγμάτων, πού μόνοι μας προσπαθοῦμε μὲ
τόση δυσκολία νὰ προφέρουμε συλλαβιστά. Ποιὸς ἄ-
ραγε ἀπὸ μᾶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ «νεκρολογήσει»
τὸν κοιμηθέντα Γέροντα, πού ἤδη «μεταβέβηκεν ἐκ
τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»;

Θὰ μεταφέρω αὐτούσιο τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν
λόγο τοῦ Γέροντα βάσει τῆς καταγραφῆς. Τὰ δικὰ
μου σχόλια περιπεύουν:

«Ὅταν ἔγινα μοναχὸς ἔνοιωθα καλλίτερα. Ἔγινα
πιὸ δυνατὸς καὶ στὴν ὑγεία μου ἀκόμη. Ἐνῶ προη-
γουμένως ἤμουνα ἀσθενικός, ἔκτοτε ἔγινα ὑγιέστερος
μὲ ἀντοχὴ στοὺς κόπους, μὲ κουράγιο ψυχικό. Κυ-
ρίως ὅμως ἔνοιωθα αἰώνιος. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μυ-
στήριον. Ὅποιος μπαίνει στὴν Ἐκκλησία, δὲν ἀπο-
θνήσκει, σώζεται, εἶναι αἰώνιος. Ἔτσι αἰσθανόμουν
πάντα αἰώνιος, σὰν ἀθάνατος». Καὶ φωτιζόταν τὸ
πρόσωπο τοῦ Γέροντος καὶ ἔλεγε συνεχίζοντας στο-
χαστικά: «Ἀφ' ὅτου ἔγινα μοναχὸς πιστεύω ὅτι δὲν
ὑπάρχει θάνατος. Αὐτὴ ἡ ιδέα μὲ κατέχει».

Δάκρυα χαρᾶς κύλησαν ἀργὰ στὰ μάγουλά μου
ὅταν πρωτοδιάβασα αὐτοὺς τοὺς στίχους. Εἶπα «στί-
χους»; Μὰ τί ἄλλο εἶναι αὐτὲς οἱ γραμμὲς ἀπὸ ἓνα
«στιχηρὸ ἀναστάσιμο»! Στίχοι πού ἀποπνέουν τὴν
ποιητικὴ δημιουργία μιᾶς ὀλόκληρης ζωῆς πάνω στὸν
ἴδιο του τὸν ἑαυτό.

Στὴν ζωὴ τοῦ Γέροντα ἐφαρμόστηκε ὁ τόσο φιλό-
δοξα ἀκουόμενος παλαμικὸς στίχος:

*«Καὶ τ' ἄγαλμα ἀγωνίστηκα, γιὰ τὸν Ναὸ νὰ
πλάσω*

*στὴν πέτρα τὴ δική μου ἀπάνω,
Καὶ νὰ τὸ στεῖλω ὀλόγυμνο
καὶ νὰ Γεράσω
καὶ νὰ περάσω δίχως νὰ πεθάνω».*

Νά γιατί μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸν φανταστοῦμε
νεκρὸ καὶ τὸν αἰσθανόμαστε ζωντανὸ δίπλα μας τρία
κίβλας ἔτη ἀπὸ τὴν ἔξοδό του.

Φανέρωση εἶδους

Μία ἄλλη αἰτία εὐγνωμοσύνης μας στὸν καλὸ Θεὸ
εἶναι, ὅτι μὲ τὴν παρουσία τοῦ Γέροντος Πορφυρίου
στὴ ζωὴ μας ἀνάστησε πάλι στὸ γένος τῶν Ἑλλήνων

καὶ στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἓνα εἶδος πού βρισκό-
ταν καὶ βρίσκεται ἐν ἀνεπαρκείᾳ: τὴ μορφὴ τοῦ «Γέ-
ροντα» στὴν Ὁρθοδοξία.

Λίγο πιὸ πάνω ἀναφέραμε πόσο περιεκτικὴ σὲ ἰ-
διότητες ἦταν ἡ μορφὴ τοῦ Γέροντα Πορφυρίου. Ξα-
ναζήσαμε στὸ πρόσωπό του σὰ σὲ ὄνειρο πραγματικὸ
ὅλα αὐτὰ πού ἡ παράδοση εἶχε καταγράψει σὲ ἱστο-
ρίες καὶ θαυμαστὰ συμβάντα στοὺς βίους ὁσίων Γε-
ρόντων. Ξαναζήσαμε συμπτυκνωμένη τὴ ζωὴ τῆς Ἐκ-
κλησίας μας στὶς ὅποιες διάρκειας συναντήσεις μας
μαζί του. Εἶναι ἓνα πραγματικὸ θαῦμα νὰ ἐξέρχεσαι
ἀπὸ τὸ κελλί του μὲ βεβαία τὴν πίστη, μὲ σταθερὴ
τὴν ἐλπίδα, έχοντας γευθεῖ τοὺς γλυκοὺς καρπούς τῆς
ἀγάπης του.

Ξέρουμε ὅτι γιὰ πολλοὺς ἦταν «δένδρον ἀγλαό-
καρπον», «ξύλον εὐσκιόφυλλον», πού ἔτρεφε καὶ
σκίαζε πολλοὺς. Θυμᾶμαι τὴν περίπτωσι κάποιου ὑ-
ψηλὰ ἱσταμένου προσώπου, πού ὅταν βρισκόταν στὶς
μαῦρες του ἀπελπισίεις ἔπαιρνε τὸ αὐτοκίνητό του,
πήγαινε καὶ στάθμευε σὲ ἀπόστασι ἀναπνοῆς ἀπὸ τὸ
κελλί τοῦ Γέροντα καὶ τὸ πρωὶ ἔφευγε γιὰ τὸν κάμα-
το τῆς ἡμέρας χωρὶς μάλιστα νὰ ἐπιδιώκει νὰ μιλήσει
μαζί του. Ὁ Γέροντας αἰσθανόταν αὐτὴ τὴν παρου-
σία. Πολλὰ αἰσθανόταν ὁ Γέροντας καὶ πολλὰ ἔκανε
ἐπίσης νὰ αἰσθανθοῦνε οἱ ἄλλοι.

Ὅταν ὁ Γιώργος Σεφέρης μιλοῦσε ἐξήντα χρόνια
πρὶν γιὰ ἐκεῖνο τὸ πεῦκο πού σκύβει κοντὰ σὲ μιὰ
θάλασσα, νὰ γνώριζε ἄραγε μὲ τί μεστὴ εἰκόνα μᾶς
προοίκιζε γιὰ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸν Γέροντα;

*«Κάποτε ξενύχτησα κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ δέντρο.
Τὴν ἀνῆγ ἔμμουνα καινούργιος σὰ νὰ μὲ εἶχαν κόψει
τὴν ὥρα ἐκεῖνη ἀπὸ λατομεῖο».*

Στέλιου Μηλιάδη (1881-1965): «Τοπίο», Λάδι σὲ μουσαμά».

Σμιλέοντασ τὴ μεταμόρφωσι

Ἄλθθεια, μήπως παρασύρθηκα καὶ μιλάω μὲ ἄ-

ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Του κ. Ιωάννη Άντ. Παναγιωτόπουλου, Θεολόγου

Η ακαδημαϊκή Θεολογία στην πατρίδα μας σίγουρα αντιμετωπίζει ένα σύνολο από προβλήματα, τα οποία έχουν άσφαλως αντίκρισμα στο όλο εκκλησιαστικό σώμα. Ταυτόχρονα όμως, ό,τι θετικό γίνεται στο χώρο της, προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες και επιδρά ευεργετικά. Ύπ' αυτή την έννοια ή λειτουργία μεταπτυχιακών προγραμμάτων από τις Θεολογικές μας Σχολές είναι γεγονός στο οποίο πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και σημασία.

Στόχος μας δεν είναι να υπεισέλθουμε στην παρουσίαση της όλης προβληματικής που αναπτύσσεται γύρω από το θέμα αυτό, δηλαδή τις θεολογικές μεταπτυχιακές σπουδές. Σε κάποια άλλη ευκαιρία θα επιχειρήσουμε την ανάλυση του θέματος αυτού διεξοδικά. Έδώ θα επιδιώξουμε να παρουσιάσουμε πώς έχει το όλο θέμα σήμερα στο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς αδιαμφισβήτητα το Τμήμα αυτό βρίσκεται στην πρωτοπορία της προσπάθειας αυτής. Ιστορικά αξίζει να αναφέρουμε πώς και κατά το παρελθόν στη Θεολογική Σχολή Αθηνών είχαν λειτουργήσει μεταπτυχιακά προγράμματα. Τότε νομικά κωλύματα δεν είχαν τελικά επιτρέψει την αναγνώριση των τίτλων σπουδών, όσων φοίτησαν σε εκείνα τα προγράμματα, πρόβλημα βέβαια το οποίο επιλύθηκε με την τελευταία νομοθετική ρύθμιση.

σχετες εικόνας, γι' αγάλματα, για λίθους και ξεστρατίζω από την πρόθεσή μου να σχεδιάσω τη μορφή του Γέροντα Πορφύριου; Νομίζω, πώς όχι. Δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Απλά, θέλησα προς το τέλος, να περάσω τη βαθιά λαχτάρα του Γέροντα να σμιλέψει την άμορφη μάζα του λίθινου εαυτού μας και να μορφώσει τον Χριστό μέσα μας κι έτσι να μάς μεταμορφώσει. Όλο αυτό γινόταν με ωδίνες τοκετού εκ μέρους του και με ένιχνση της ελπίδας μας, ώστε ποτέ να μην απελπιστούμε και να τα παρατήσουμε.

Τόσο στην προσωπική μας ζωή όσο και στη ζωή του τόπου μας και της ανθρωπότητας έβλεπε σημάδια ελπίδας. Ένα βράδυ που του είχαμε εμπιστευθεί τη θλίψη μας και τη στενοχώρια μας για τα όσα συνέβαιναν γύρω μας, μάς έκμυστηρέυτηκε:

«Η εποχή μας είναι σαν την εποχή του Χριστού. Και τότε ο κόσμος είχε φθάσει σε μία άθλια κατάσταση. Ο Θεός όμως, μάς λυπήθηκε. Και τώρα δεν

Το σημερινό νομικό καθεστώς που διέπει τις μεταπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής Αθηνών, καθορίστηκε με την Υπουργική Απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1993 του τότε Υπουργού Παιδείας κ. Γεωργίου Σουφλιά (Φ.Ε.Κ., τ. Β', φύλλο 799/6 Οκτωβρίου 1993), βάσει του Νόμου 2083/92. Με την υπουργική απόφαση εγκρίθηκαν οι σχετικές αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος Θεολογίας (συνεδρίαση υπ' αριθμ. 2/7.4.93), την οποία είχε εγκρίνει ή Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Αθηνών (συνεδρίαση υπ' αριθμ. 14/17.6.1993). Διά της υπουργικής απόφασης εγκρίθηκαν τα προγράμματα σπουδών και έπετεύχθη ή πλήρης νομική αναγνώριση των παρεχομένων τίτλων σπουδών.

Στο άρθρο 2 της παραπάνω υπουργικής απόφασης, μεταξύ των άλλων όρίζονται και τα ακόλουθα ως σκοπός των εν Αθήναις μεταπτυχιακών σπουδών: «Η εξυπηρέτηση αναγκών της Εκκλησίας της Ελλάδος, των άλλων Ορθοδόξων Εκκλησιών, ιδιαίτερα σήμερα των Ορθοδόξων Εκκλησιών της Ανατολικής Ευρώπης, και του πέραν των ορίων της Ελλάδος Έλληνισμού». Καταφαίνεται από τα παραπάνω ή εκκλησιαστική σημασία την οποία έχει ο νέος θεσμός. Είναι αντιληπτό ότι στα μεταπτυχιακά προγράμματα μπορούν να συμμετάσχουν και άλλοδαποι φοιτητές,

πρέπει ν' απελπιζόμαστε. Βλέπω μέσα από τη συμφορά να εμφανίζεται κάποιος πολύ σπουδαίος άνθρωπος του Θεού, ο οποίος θα συνεχίσει και θα ένώσει τον κόσμο προς το καλό».

Άμην, Γέροντα, και τότε!

Όλοι έμεις που γνωρίσαμε τη δύναμη της οικείας σου, σε παρακαλούμε να μεσιτεύεις στον Πανάγαθο Θεό και στην Παναγία Μητέρα του Χριστού μας για τη σωτηρία της ανθρωπότητας και της ψυχής μας και μη μάς ξεχνάς, όταν έμεις ξεχνάμε τα ζωηφόρα λόγια σου. «Μείνον μεθ' ήμῶν, ότι προς έσπέραν έστί και κέκλικεν ή ήμέρα». Αιώνια ή μνήμη σου!

1. Περιοδικό «Κοινωνία» 1992, σ. 105-109.

2. Από τον κατάλογο εκθέσεως αφιερωμένης στο Δέντρο, πηγή έμπνευσης, αφορμή δημιουργίας στην ελληνική τέχνη, που έγινε στην Πανακοθήκη Αβέρωφ στο Μέτσοβο (Μάιος - Αύγουστος 1993) και στο Κέντρο σύγχρονης τέχνης Λευκωσίας (Νοέμβριος '93 - Φεβρουάριος '94), Αθήνα, Πανακοθήκη Πιερίδη, 1993, σ. 44.